

**ПРЕДМЕТ НЕЗАКОННОГО ПРИВЛАСНЕННЯ МАЙНА АБО СКАРБУ, ЯКІ МАЮТЬ
ОСОБЛИВУ ІСТОРИЧНУ, НАУКОВУ, ХУДОЖНЮ АБО КУЛЬТУРНУ ЦІННІСТЬ****MATERIAL OBJECT OF MISAPPROPRIATION OF PROPERTY OR TREASURE
OF SPECIAL HISTORICAL, SCIENTIFIC, ARTISTIC OR CULTURAL VALUE**Гулкевич В.Д., к.ю.н.,
начальник відділу*Івано-Франківська обласна прокуратура*

У статті досліджено проблемні аспекти визначення предмета незаконного привласнення особою знайденого чи такого, що випадково опинилося у неї, чужого майна або скарбу, які мають особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність. Поглиблений аналіз предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 193 Кримінального кодексу України, зумовлений агресією російської федерації проти України, яка розпочалася у 2014 році та переросла у повномасштабну війну у 2022 році, та здійснений зважаючи на втрату державою та іншими правовласниками контролю не лише над сотнями тисяч культурних цінностей, але й над нерухомими об'єктами культурної спадщини, які перебувають на окупованій території.

Чинний Цивільний кодекс України цілком задовільно розкриває зміст понять «майно» чи «скарб», водночас, така їх властивість, як особлива історична, наукова, художня чи культурна цінність, національним законодавством не визначена. Існування суттєвих суперечностей у міжнародних конвенціях та законах України про охорону надбань культури викликає неоднакове доктринальне визначення предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 193 КК України.

Аналіз національних законів про охорону культурної спадщини дозволяє зробити висновок про те, що предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 193 КК України, є не лише рухомі культурні цінності, як вважає більшість українських авторів, але й нерухомі об'єкти культурної спадщини, поняття яких визначено у Законах України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей», «Про охорону культурної спадщини», «Про охорону археологічної спадщини», «Про музеї та музейну справу» та «Про Національний архівний фонд та архівну справу».

Водночас, існує необхідність законодавчого уточнення у ст. 193 КК України предмета цього делікту, та визнання кримінальним правопорушенням будь-якого незаконного заволодіння об'єктом культурної спадщини або культурною цінністю, незалежно від тієї обставини чи є ці надбання культури скарбом або ж чужим майном. Заслужує на увагу встановлення посиленої кримінальної відповідальності за незаконне заволодіння культурною цінністю, включеною до Державного реєстру національного культурного надбання, пам'яткою національного значення чи археологічним предметом.

Ключові слова: культурна спадщина, культурні цінності, кримінальне правопорушення, предмет кримінального правопорушення, незаконне заволодіння, чуже майно, скарб, пам'ятка культури, археологічний предмет.

The article examines the problematic aspects of defining the material object of misappropriation of another's property or hoard of special historical, scientific, artistic or cultural value. The occupation of a part of the territory of Ukraine by the Russian Federation, the loss of control by the state and other right holders not only over hundreds of thousands of cultural property, but also over immovable cultural heritage objects, necessitate an in-depth analysis of the material object of the criminal offence under Article 193 of the Criminal Code of Ukraine.

The Civil Code of Ukraine quite satisfactorily defines the concepts of "property" or "hoard", while their quality, such as special historical, scientific, artistic or cultural value, is not defined by national legislation. Significant contradictions in international conventions and laws of Ukraine on the protection of cultural property cause unequal doctrinal definitions of the material object of the criminal offence under Article 193 of the Criminal Code of Ukraine.

The analysis of national laws on the protection of cultural heritage leads to the conclusion that the material object of the criminal offence under Art. 193 of the Criminal Code of Ukraine is not only movable cultural property, as most Ukrainian authors believe, but also immovable cultural heritage objects, the concept of which is defined in the Laws of Ukraine "On Export, Import and Return of Cultural Property", "On Protection of Cultural Heritage", "On Protection of Archaeological Heritage", "On Museums and Museum Affairs" and "On the National Archival Fund and Archival Affairs".

At the same time, there is a need for legislative clarification in Art. 193 of the Criminal Code of Ukraine of the material object of this criminal offence and recognition as criminal any unlawful appropriation of a cultural heritage object or cultural property, regardless of whether this cultural property is a hoard or someone else's property. Noteworthy is the introduction of enhanced criminal liability for the unlawful seizure of a cultural property included in the State Register of National Cultural Heritage, a monument of national importance or an archaeological object.

Key words: cultural heritage, cultural property, criminal offence, material object of a criminal offence, unlawful appropriation, other people's property, hoard, cultural monument, archaeological object.

Постановка проблеми. Окупація російською федерацією Автономної Республіки Крим та окремих районів Донецької та Луганської областей у 2014 році, неспровокований агресивний напад цієї держави на Україну та окупація значної території Запорізької та Херсонської областей у 2022 році призвели до непоправної шкоди національній культурній спадщині. Держава, органи місцевого самоврядування, юридичні та фізичні особи втратили контроль над десятками тисяч культурних цінностей, які становили фонди музеїв, бібліотек, архівних установ та приватних колекцій.

Очевидно, що знищення та викрадення культурних цінностей загарбниками має кваліфікуватися як злочин, передбачений ст. 438 Кримінального кодексу України (надалі – КК України) [1], тобто порушення законів та звичаїв війни. Водночас, під час та після визволення окупованих територій якась частина втрачених культурних цінностей може бути відшукана та незаконно привласнена іншими особами, у тому числі колаборантами.

Крім того, робоча група з реформи кримінального права розробила проект нового Кримінального кодексу, згідно якого пропонується суттєво змінити більшість кримінально-правових норм.

Саме з цих причин доцільно глибоко дослідити та визначити предмет кримінального правопорушення, передбаченого ст. 193 КК України, надати пропозиції щодо удосконалення цієї норми.¹

Саме з цих причин доцільно глибоко дослідити та визначити предмет кримінального правопорушення, передбаченого ст. 193 КК України, надати пропозиції щодо удосконалення цієї норми.¹

¹ Необхідно зазначити, що поняття «кримінальне правопорушення», запроваджене у КК України Законом України від 22 листопада 2018 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень», є рівнозначним поняттю «злочин», яке існувало до цієї законодавчої зміни. Тому наукові дослідження складу злочину та його елементів, здійснені до 2019 року, повністю характеризують склад кримінального правопорушення та його елементів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемні питання кримінальної відповідальності за незаконне привласнення особою знайденого чи такого, що випадково опинилося у неї, чужого майна або скарбу, які мають особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність, вивчалися вітчизняними науковцями Н. О. Антонюк, Ю. А. Дорохіною, М. І. Мельником, М. О. Міщенко, О. В. Чус, А. Ю. Швець та іншими. Цікаво, що окремі автори досліджують проблематику вказаного кримінального правопорушення, вважаючи, що воно посягає на право власності, інші ж розглядають цей делікт як посягання на культурну спадщину.

Виклад основного матеріалу. У науці вітчизняного кримінального права немає єдиного підходу до встановлення місця предмета у складі кримінального правопорушення, розкриття його суті. Найбільш обґрунтовано вважаю думку тих авторів, які визнають предмет факультативною ознакою об'єкта кримінального правопорушення [2, с. 95]. Автори проєкту нового КК України визначають його як є матеріальний об'єкт (річ, інформація, енергія), який має інтелектуальну, майнову чи іншу цінність, та щодо якого вчинене кримінальне правопорушення [3].

На перший погляд, предмет кримінального правопорушення, передбаченого ст. 193 КК України, достатньо зрозуміло визначено у бланкетній диспозиції самої норми: чуже майно або скарб, які мають особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність. Однак, яким є зміст цих правових понять, чи відповідають вони іншим законам?

Відповідно до ст. 179, 181 та 190 Цивільного кодексу України (надалі – ЦК України) майном вважаються рухомі та нерухомі речі, тобто предмети матеріального світу щодо яких можуть виникати цивільні права та обов'язки. Згідно ст. 343 ЦК України скарбом визнано закопані у землі чи приховані іншим способом гроші, валютні цінності, інші цінні речі, власник яких невідомий або за законом втратив на них право власності [4].

Водночас, українське законодавство жодним чином не визначає таку властивість майна чи скарбу, як їх особлива історична, наукова, художня чи культурна цінність. Саме ця обставина зумовлює різне та суперечливе визначення предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 193 КК України, в національній доктрині кримінального права.

У той чи інший спосіб, українські науковці визнають предметом досліджуваного кримінального правопорушення культурні цінності, поняття яких наведено у ст. 1 Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» (надалі – ЗВВПКЦ) [5].

Зокрема, М. О. Міщенко вважає тотожними поняття «культурні цінності» та «майно або скарб, які мають особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність». Авторка також пропонує виключити з тексту диспозиції ст. 193 КК України згадку про особливу цінність та визнати предметом цього кримінального правопорушення культурні цінності [6, с. 86–87].

А. Ю. Швець пропонує лише виключити з диспозиції ст. 193 КК України вказівку про особливу цінність та вважати предметом цього кримінального правопорушення майно або скарб, які мають культурну цінність [7, с. 18].

Ю. А. Дорохіна також визнає предметом, кримінального правопорушення, передбаченого ст. 193 КК України, культурні цінності [8, с. 19]. Однак, авторка вважає культурними цінностями не лише рухомі культурні цінності, визначення яких надано у ст. 1 ЗВВПКЦ, але й нерухомі, посилаючись на Конвенцію про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту від (надалі – Гаазька конвенція 1954 року) [9]. Водночас, вона пропонує закріпити у національному законодавстві поняття «культурна власність», та передбачити кримінальну відповідальність за посягання на «предмети культурної власності»

[10, с. 210]. Вказана пропозиція, напевно, зумовлена дослівним та некоректним перекладом з англійської мови поняття *cultural property*, яке описано у Гаазькій конвенції 1954 року та українською мовою викладено як «культурні цінності».

М. І. Панов уникає визначення «особливості» майна чи скарбу, як предмета досліджуваного кримінального правопорушення, водночас, вважаючи таке майно тим чи іншим різновидом культурних цінностей у розумінні ст. 1 ЗВВПКЦ [11, с. 222–223]. Н. О. Антонюк також визнає предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 193 КК України, культурні цінності, поняття та перелік яких надано у ст. 1 ЗВВПКЦ [12, с. 271–273].

О. В. Чус цілком слушно зауважує, що легального визначення майна або скарбу, що становлять «особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність», немає, однак також звертається до характеристики різновидів надбань культури, визначених у ЗВВПКЦ та Законі України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 [13, с. 132–133].

М. І. Мельник вважає, що особлива історична, наукова, художня чи культурна цінність привласненого майна або скарбу повинна визначатись у кожному конкретному випадку на підставі експертного висновку, а формальною ознакою зазначеної особливості цінності може бути, зокрема, визнання цього майна чи скарбу національним надбанням України [14, с. 613]. Створення Державного реєстру національного культурного надбання передбачає ст. 14 ЗВВПКЦ. Однак, такий реєстр ведеться лише кілька років, до нього включено незначну кількість музейних цінностей [15].

Труднощі з визначенням предмета ст. 193 КК України, зважаючи на її бланкетну диспозицію, посилюються недосконалістю національного законодавства про охорону культурної спадщини.

Насамперед, українське законодавство не дає відповіді на питання, яке поняття є загальним: культурна спадщина чи культурні цінності, тобто чи включає культурна спадщина культурні цінності, або ж навпаки.

Зокрема, ч. 4 ст. 54 Конституції України проголошує, що культурна спадщина охороняється законом. У частині 5 цієї ж статті наголошено на обов'язку держави забезпечувати збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживати заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами [16].

Отже, Основний Закон України, хоча й не визначає чітко поняття «культурна спадщина», проте дозволяє зробити припущення, що до неї належать історичні пам'ятки, інші об'єкти, які мають культурну цінність, а також культурні цінності народу. Зі змісту вказаної норми Конституції України неможливо зробити висновок про зміст та властивості перелічених складових культурної спадщини.

На час ухвалення Конституції України у нашій державі діяв Закон Української РСР «Про охорону та використання пам'яток історії та культури» (надалі – ЗОВПІК), у якому жодного разу не згадувались поняття «культурна спадщина» та «культурні цінності». Водночас, згідно ст. 1 ЗОВПІК пам'ятками історії та культури визнавались, як нерухомі об'єкти, так і рухомі предмети, а саме: споруди, пам'ятні місця і предмети, зв'язані з історичними подіями в житті народу, розвитком суспільства і держави, твори матеріальної і духовної творчості, які становлять історичну, наукову, художню чи іншу культурну цінність [17].

У ст. 14 Основного законодавства про культуру (надалі – ОЗК) від 14.02.1992, які були чинними до 12.01.2011, культурними цінностями визнано об'єкти матеріальної і духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення [18]. Очевидно, що ОЗК визнавали культурними цінностями як рухомі, так і нерухомі надбання культури.

Закон України «Про музеї та музейну справу» (надалі – ЗММС) на час його ухвалення 29.06.1995 у ст. 15 визначив, що музейний фонд складається з рухомих і нерухомих пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, які мають наукову, історичну, художню чи іншу культурну цінність [19]. Очевидно, що, відповідно до ст. 1 ЗММС, ці пам'ятки становили історико-культурну спадщину.

Преамбула Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» від 21.09.1999 дозволяє припущення, що культурні цінності є складовою частиною культурної спадщини. У ст. 1 ЗВВПКЦ повторно наведене вище визначення культурних цінностей у ЗОВПК з доданням виразу про необхідність їх збереження, відтворення та охорони відповідно до законодавства України. У цій же нормі надано перелік культурних цінностей, які за своєю суттю є рухомих майном.

Натомість, ст. 1 Закону України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 (надалі – ЗОКС), з ухваленням якого втрапив чинність ЗОВПК, культурною спадщиною визнала сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини. Об'єктом культурної спадщини є визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти (об'єкти підводної культурної та археологічної спадщини), інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність [20].

Ця ж норма дає визначення нерухомого об'єкту культурної спадщини, який після занесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України набуває статусу пам'ятки культурної спадщини. У ст. 1 ЗОКС також визначено рухомі предмети, пов'язані з нерухомими об'єктами культурної спадщини, однак вони не можуть бути визнані пам'ятками культурної спадщини, оскільки є її складовими частинами.

Водночас, ухвалення ЗВВПКЦ та ЗОКС, відповідно у 1999 та 2000 роках, не призвело до внесення змін до ст. 15 ЗММС, відповідно до якої пам'ятками продовжували вважатись як нерухомі об'єкти, так і рухомі цінності. І лише Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про музеї та музейну справу» від 05.11.2009 ЗММС доповнено ст. 15¹, відповідно до якої музейний фонд України повинен складатись виключно з культурних цінностей у розумінні ЗВВПКЦ. Будь-які згадки про пам'ятки (нерухомі об'єкти культурної спадщини) з тексту ЗММС виключені, крім єдиного припису у ст. 15 про те, що музеям надається пріоритетне право на використання споруд, комплексів (ансамблів) та визначних місць, що є пам'ятками культурної спадщини [21].

Закон України від 24.12.1993 «Про Національний архівний фонд та архівні установи» у редакції Закону України від 13.12.2001 у ст. 1 визнає унікальний документ-документ Національного архівного фонду, тобто рухому культурну цінність, складовою частиною культурної спадщини [22].

Певний та чіткий крок до визнання культурних цінностей складовою частиною культурної спадщини зроблено з ухваленням Закону України від 18.03.2004 «Про охорону археологічної спадщини» (надалі – ЗОАС), у ст. 1 якого визначено археологічну спадщину як сукупність нерухомих об'єктів археологічної спадщини, що перебувають під охороною держави, та пов'язані з ними території, а також рухомі культурні цінності (археологічні предмети), що походять з об'єктів археологічної спадщини [23].

Отже, відсутність узгодження термінології у наведених вище законах про охорону культурної спадщини не сприяла розумінню предмета, кримінального правопорушення, передбаченого ст. 193 КК України.

Однак, короткий аналіз чинного станом на сьогодні українського законодавства про охорону культурної спадщини дозволяє окреслити коло надбань культури, тобто можливих предметів кримінального правопорушення, передбаченого ст. 193 КК України наступним чином:

- об'єкти культурної спадщини (пам'ятки культурної спадщини);
- культурні цінності, у тому числі археологічні предмети, які походять з об'єктів археологічної спадщини;
- рухомі предмети, пов'язані з нерухомими об'єктами культурної спадщини.

Очевидно, що культурні цінності у розумінні ЗВВПКЦ є предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 193 КК України, однак постає питання: усі чи якісь окремі?

Насамперед, необхідно відзначити, що зовсім не сприяє розумінню сутності предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 193 КК України, вказівка на історичну, наукову, художню чи культурну цінність привласненого чужого майна чи скарбу. Така характеристика є правовим анахронізмом, оскільки саме таким чином визначались пам'ятки історії та культури у ст. 1 ЗОВПК до втрати чинності цим законом у червні 2000 року.

Станом на сьогодні, відповідно до ст. 1 ЗВВПКЦ культурна цінність, як ознака, є більш загальною та повністю охоплює ознаки історичної, наукової та художньої цінності тієї чи іншої речі. Тому перелічення окремих якостей та їх узагальнюючого поняття є недоречним.

Також незрозумілим є зазначення саме особливої цінності вказаного вище майна. До прикладу, відповідно до ст. 14 ЗОКС пам'ятки культурної спадщини поділяються на пам'ятки національного та місцевого значення. Очевидно, що пам'ятки національного значення є важливішими від пам'яток місцевого значення, тобто перші мають особливе значення порівняно з другими.

Ще складніше зрозуміти особливе значення рухомих культурних цінностей, адже вказівка на їх градацію за важливістю, визначеною національним законодавством, у диспозиції ст. 193 КК України відсутня. Зокрема, ст. 14 ЗВВПКЦ вважає особливо важливими культурні цінності, занесені до Державного реєстру національного культурного надбання, включені до Національного архівного фонду або до Музейного фонду України. Такі культурні цінності є заброньованими до вивезення за межі держави.

Твердження про можливість встановлення особливого значення культурної цінності за допомогою відповідних судових експертиз не витримує критики, адже висновки таких експертиз лише визнають ті чи інші предмети культурними цінностями, не вирішуючи питання про включення їх до названих вище реєстру чи фондів.

Напевно, не є виправданими існування кримінальної відповідальності за, до прикладу, незаконне привласнення культурної цінності, включеної до спеціальних реєстру чи фондів, та відсутність такої відповідальності за незаконне привласнення не менш важливої культурної цінності, яка з тієї чи іншої причини ще не входить до таких реєстру чи фондів.

Судова практика з розгляду кримінальних проваджень про кримінальні правопорушення, передбачені ст. 193 КК України, складається з одного вироку, який підтверджує тезу про те, що предметом цього delictu є культурні цінності, незалежно від їхнього включення до спеціальних реєстру чи фондів.

Вироком Збаразького суду районного суду Тернопільської області від 24.12.2020, яким особу засуджено за ст. 193 КК України, предметом кримінального правопорушення визнано скарб, який складався з старовинного декоративного парадного посуду пізнього римського часу, розшуканий засудженим під час земляних робіт [24].

Оскільки законодавець у диспозиції ст. 193 КК України використав термін «майно», то предметом цього кримінального правопорушення, поряд з рухомими культур-

ними цінностями, можуть бути об'єкти культурної спадщини. Більшість авторів не підтримують такої позиції, уникаючи, навіть, її обговорення. Напевно, такий підхід зумовлений уявною неможливістю незаконного заволодіння пам'яткою культурної спадщини. Однак, в умовах окупації російською федерацією значної частини території України можливість незаконного заволодіння пам'ятками культурної спадщини є цілком реальною. Не завжди такі дії можна кваліфікувати за ст. 438 КК України як розграбування національних цінностей.

Крім того, застосування понять «майно» та «скарб» не дає можливості захистити важливі культурні цінності від їх незаконного привласнення. Зокрема, шойно відшукані археологічні предмети не можуть бути нічим майном, а їх значна частина також не може вважатися скарбом. До прикладу, звичайні предмети побуту чи поховань давніх народів, такі як рештки посуду чи одягу тощо, не є цінними речами у розумінні поняття «скарб», адже вони можуть не мати значної вартості. Однак такі предмети є надзвичайно важливими для археології та мають історичну або ж наукову цінність.

Автори проекту майбутнього КК України, який розробляється упродовж останніх років, пропонують у кодексі три кримінальні правопорушення є, які за своєю суттю, незаконним заволодінням надбанням культури [3].

Зокрема, у ст. 7.6.16. «Заволодіння скарбом чи археологічним предметом» пропонується визнати проступком незаконне заволодіння особою знайденим скарбом, який має культурну цінність, або археологічним предметом, який випадково опинився у неї. Отже, автори проекту КК України пропонують відмовитися від кримінальної відповідальності за незаконне заволодіння чужим майном, яке має культурну цінність. За таких обставин незаконне заволодіння пам'яткою не буде кримінально-караним.

Крім того, у ст. 7.6.9. «Поводження з культурною цінністю (культурним об'єктом) або документом Національного архівного фонду» пропонується визнати злочином 3 ступеня незаконне заволодіння культурною цінністю (культурним об'єктом) чи документом Національного архівного фонду. Одним з предметів цього злочину названо «культурний об'єкт», хоча таке поняття у національному законодавстві взагалі відсутнє. Наведення ж цього невідомого для законодавства терміну, як синоніма рухомих культурних цінностей у розумінні ЗВВПКЦ, позбавлене логіки. Можна припустити, що автори проекту КК України пропонують визнати культурними цінностями

чи культурними об'єктами, як рухомі культурні цінності, так і нерухомі об'єкти культурної спадщини (пам'ятки), однак текст проекту не дає підстав для такого припущення. Крім того, такий підхід потребує внесення суттєвих змін до законів про охорону культурної спадщини, які, поза сумнівом, потребують кодифікації, однак важко припустити, що ці законодавчі зміни відбудуться одночасно з ухваленням нового Кримінального кодексу.

Водночас, наведення документа Національного архівного фонду, як предмета цього злочину, є зайвим, оскільки такий документ є різновидом культурних цінностей.

Такого ж ступеня злочином у ст. 7.6.10. «Заволодіння археологічним предметом» передбачено визнати незаконне заволодіння археологічним предметом, виявленим під час археологічних розвідок, розкопок, інших земляних чи підводних робіт з пошуку об'єктів археологічної спадщини. Отже, автори проекту КК України пропонують різний рівень кримінальної відповідальності для незаконного заволодіння археологічним предметом, залежно від місця та обставин такого заволодіння, а також, можливо, суб'єкта.

Напевно, розміщення у трьох різних статтях КК України різновидів незаконного заволодіння тими чи іншими надбаннями культури, у тому числі невідомими українському законодавству, є недоцільним.

Висновки. Проведений аналіз засвідчив, що у чинній редакції ст. 193 КК України предмет кримінального правопорушення визначено нечітко та всупереч законодавству України про охорону культурної спадщини. Більшість науковців визнають предметом цього кримінального правопорушення культурні цінності, визначення яких надано у ЗВВПКЦ. Указівки на те, що культурні цінності є «майном» або ж «скарбом», а також на їх «особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність» є необґрунтованими та зайвими. Очевидно, що будь-які культурні цінності підлягають кримінально-правовій охороні від незаконного заволодіння ними.

Під час реформи кримінального законодавства недоцільно визнавати кримінально-караними незаконні дії щодо невідомих українському законодавству надбань культури. Водночас, необхідно передбачити кримінальну відповідальність за будь-яке незаконне заволодіння тими надбаннями культури, поняття та властивості яких чітко та недвозначно визначені чинними законами України. Відповідно до сучасного законодавства про охорону культурної спадщини такими надбаннями культури є пам'ятки та культурні цінності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. ВВР. 2001. № 25–26. Ст. 131.
2. Музика А.А., Лашук С.В. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання: монографія / А. А. Музика, С. В. Лашук. К.: ПАЛІВОДА А. В., 2011. 192 с.
3. Контрольний текст проекту Кримінального кодексу України. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2023/05/22/kontrolnyj-tekst-proektu-kk-22-05-2023.pdf> (Дата звернення: 02.01.2024).
4. Цивільний кодекс України. ВВР. 2003. № 40–44. Ст. 356.
5. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей. Закон України від 21 вересня 1999 р. № 1068-XIV. ВВР. 1999. № 48. Ст. 445.
6. Міщенко М.О. Кримінально-правова охорона культурних цінностей в Україні: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. / Міщенко М.О. Національна академія внутрішніх справ. К., 2014. 223 с.
7. Швець А.Ю. Предмет злочинів проти власності у кримінальному праві України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. / Швець А.Ю. Науково-дослідний Міністерства внутрішніх справ України. К., 2011. 22 с.
8. Дорохіна Ю.І. Характеристика ознак предмета злочинів проти власності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Серія ПРАВО. Випуск 28. Том 3. С. 17–19.
9. Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with Regulations for the Execution of the Convention. The Hague, 14 May 1954. URL: https://en.unesco.org/sites/default/files/1954_Convention_EN_2020.pdf (Дата звернення: 02.01.2024).
10. Дорохіна Ю.І. Злочини проти власності. Теоретико-правове дослідження: монографія / Ю.А. Дорохіна. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 744 с.
11. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В.Я.Тация, В.П.Пшонки, В.І.Борисова, В.І.Тютюгіна. 5-те вид., допов. Х.: Право, 2013 / Т. 2: Особлива частина / Ю.В.Баулін, В.І.Борисов, В.І.Тютюгін та ін. 2013. 1040 с.
12. Антонюк Н.О. Кримінально-правова охорона власності: навч. Посібник/ Н.О.Антонюк. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 514 с.
13. Чус О.В. Особливі ознаки предмета злочину незаконного привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося в неї. *Право та державне управління*. 2013. № 1 (10). С. 130–135.

14. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. / За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. 11-те вид., переробл. та доповн. К.: ВД «Дакор», 2019. 1384 с.
15. Державний реєстр національного культурного надбання. Перелік унікальних музейних предметів Музейного фонду України. URL: <https://data.gov.ua/dataset/014aba3a-63ed-4edf-b6b1-b26f1ad29953> (Дата звернення: 02.01.2024).
16. Конституція України від 28 червня 1996 р. ВВР. № 30. Ст. 141.
17. Про охорону і використання пам'яток історії та культури. Закон УРСР від 13 липня 1978 р. № 3600-IX. ВВР. 1978. № 30. Ст. 426.
18. Основи законодавства про культуру. Закон України від 14 лютого 1992 р. № 2117-XII. ВВР. 1992. № 21. Ст. 294.
19. Про музеї та музейну справу. Закон України від 29 червня 1995 р. № 249/95-ВР. ВВР. 1995. № 25. Ст. 191.
20. Про охорону культурної спадщини. Закон України від 06 червня 2000 р. № 1805-III. ВВР. 2000. № 39. Ст. 333.
21. Про внесення змін до Закону України «Про музеї та музейну справу». Закон України від 05 листопада 2009 р. № 1709-VI. ВВР. 2010. № 5. Ст. 45.
22. Про внесення змін до Закону України «Про Національний архівний фонд та архівні установи. Закон України від 13 грудня 2001 р. № 2888-III. ВВР. 2002. № 11. Ст. 81.
23. Про охорону археологічної спадщини. Закон України від 18 березня 2004 р. № 1626-IV. ВВР. 2004. № 26. Ст. 361.
24. Кримінальна справа № 598/1956/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93824391> (Дата звернення: 02.01.2024).